

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research
Cilt: 13 Sayı: 73 Ekim 2020 & Volume: 13 Issue: 73 October 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ZİHİN HARİTALAMA TEKNİĞİ İLE SEYAHAT PLANLAMA: UNESCO DÜNYA MİRASI GEÇİCİ LİSTESİNE ALINAN BALLICA MAĞARASI TABİAT PARKI ÖRNEĞİ TRAVEL PLANNING WITH MIND MAPPING TECHNIQUE: AN EXAMPLE OF BALLICA CAVE NATURAL PARK INCLUDED IN UNESCO WORLD HERITAGE TEMPORARY LIST

Münevver ÇİÇEKDAĞI*

Öz

Kırsal bölgelerde yer alan turizm kaynakları bölgelerin ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan gelişmeleri için bir fırsat niteliğindedir. Tokat İli'ndeki Ballica Mağarası da UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne aday oluşu ile üzerinde durulması gereken bir turizm arz kaynağıdır. Bu doğrultuda çalışma Ballica Mağarası etrafında şekillenmiştir. Çalışmada "Ballica Mağarası'na gidilmeli mi?" sorusunun cevabı aranmıştır. Ballica Mağarasını daha önce ziyaret edenlerin elektronik yorumlarından yola çıkılarak potansiyel ziyaretçiler için bir zihin haritası çizilmeye çalışılmıştır. Haritada Ballica Mağarası'nın ziyaretçilerin gözünden mağara ve içinde bulunduğu parkla ilgili zorlukları, rahatlıkları, turistik çekicilikleri ve sağlık yönünü ifade eden unsurlar tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde bölgeye seyahat etmeyi planlayanlar için rehber niteliği taşıması amaçlanan bir zihin haritası çizilmiştir. Ayrıca haritada yer alan unsurların değerlendirilmesiyle bölge turizmini geliştirmeye çalışan yerel yöneticilere katkı sunmak amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında seyahat web sitesi olan TripAdvisor üzerinde Ballica Mağarası ile ilgili 2014-2020 yılları arasındaki yapılan 195 elektronik yorum MAXQDA kelime analizi programı ile kodlanmış, ardından ortaya çıkan kodlar kullanılarak AYO A zihin haritalama programı ile ziyaretçilerin ortak zihin haritası çizilmiştir. Çizilen harita üzerinden ziyaretçilere seyahat planlamalarını yaparken yardımcı olabilecek unsurlar gösterilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra ilgili yöneticilere mağaranın içinde bulunduğu parkın geliştirilmesi için önerilerde bulunulmuştur. Gelecek araştırmacılar için de çalışmanın yol gösterici olacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zihin Haritalama, Seyahat Planlama, Ballica Mağarası, MAXQDA, AYO A.

Abstract

Tourism resources in rural areas are an opportunity for the economic and socio-cultural development of the regions. Ballica Cave in Tokat is also a source of tourism supply that should be dwelled on, as it is a candidate for the UNESCO World Heritage Temporary List. In this direction, the study has been shaped around the Ballica Cave. In the study, "Should we go to Ballica Cave?" The answer to the question has been sought. Based on the electronic comments of those who visited the Ballica Cave before, a mind map was drawn for potential visitors. On the map, from the eyes of the visitors, the Ballica Cave has identified the difficulties, comfort, touristic attractions and health aspects of the cave and the park it is in. As a result of the findings, a mind map was drawn which is intended to serve as a guide for those planning to travel to the region. In addition, it was aimed to contribute to local administrators who are trying to develop regional tourism by evaluating the elements on the map. Within the scope of the study, 195 electronic comments made on the travel website TripAdvisor about the Ballica Cave between 2014-2020 were coded with the MAXQDA word analysis program, and then the common mind map of the visitors was drawn with the AYO A mind mapping program using the codes. Through the map drawn, the elements that can help visitors in their travel planning were tried to be shown. In addition, suggestions were made to the relevant managers for the development of the park in which the cave is located. It is hoped that the study will be a guide for future researchers.

Keywords: Mind Mapping, Travel Planning, Ballica Cave, MAXQDA, AYO A.

* Öğr. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, ORCID: 0000-0001-8195-1542, munevverylmz@gmail.com

1. GİRİŞ

Mağaralar, uygun şekilde kullanılırsa ve geliştirilirse, ev sahibi topluma ekonomik, sosyal ve çevresel faydaları hızla artıracığından turizm endüstrisi için önemlidir. Genel olarak, turizmin gelişmesi ev sahibi topluluk üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkilere sahiptir. Bunlar, turizm deneyimi veya karşılaşma sırasında ev sahibi topluluk ve turist arasındaki etkileşimler yoluyla ortaya çıkan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkiler olarak gruplandırılır. Ticari bir faaliyet olarak turizm, turizm destinasyonuna ekonomik, sosyal ve çevresel değişiklikler getirebilir (Okonkwo vd., 2017, 16).

Türkiye, sahip olduğu karstik yapısı nedeniyle mağara açısından Avrupa sıralamasında ilk sıralarda yer alan bir ülkedir. Etüt çalışmaları henüz bitmediği için kesin olmamakla birlikte günümüze dek yapılan çalışmalar doğrultusunda Türkiye’de 35.000-40.000 civarında mağara olabileceği tahmin edilmektedir (www.mta.gov.tr, 2020) Bu mağaraların henüz bir kısmı turizme açıktır. Ballica Mağarası turizme açık olan mağaralardan bir tanesidir. Sahip olduğu soğan sarkıtları Türkiye’de yer alan diğer mağaralarda bulunmamaktadır (Nazik ve Bayarı, 2018, 16) Bu yönüyle dikkat çeken mağarayı son beş yılda 400.000'den fazla kişi ziyaret etmiştir. 2019 yılında ise UNESCO Dünya Mirasları Geçici Listesine Türkiye’den seçilen tek aday olmuştur (tokat.ktb.gov.tr, 2019; www.tokat.gov.tr, 2019). Popüler seyahat sitesi üzerindeki 188 elektronik yorum sayısı ile de içerik analizi yapmaya uygun olan doğal bir turizm kaynağıdır.

Çoğu mağaranın kırsal bölgelerde bulunması sebebiyle kırsal alan gelişiminde önemli bir öge oldukları söylenebilir (Albayrak, 2013, 168). Çalışma bölgenin turizm açısından geliştirilebilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda bölgenin neredeyse en tanınmış mirası olan Ballica Mağarası ele alınmıştır. Bu çalışmanın benzer çalışmalardan farkı ise ziyaretçilerin elektronik yorumlarının içerik analizi ile sınırlı kalınmaması, içerik analizinde ortaya çıkan kodlardan ortak bir zihin haritası çizilmesidir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde mağara turizmi ve Ballica Mağarası Tabiat Parkı hakkında literatür incelemesi yapılmıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan zihin haritalama yöntemi hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Mağara Turizmi

Genellikle tuz, kireç taşı gibi kayaların yer altı suları sebebiyle erimesi neticesinde oluşan mağaralar, dünya genelinde pek çok noktada turizm kaynağı olarak kullanılmaktadırlar. Oluşum şekillerinin farklı olmasından ötürü her bir mağara turistlere farklı deneyimler sunmaktadır. Sarkıt ve dikitler, göletler, yeraltı nehirleri, bu farklılıklardan bazılarıdır. Mağaralar tarih boyunca insanlara barınak olmuşlar ve yaşanmışlıklarını halen taşımaktadırlar. Mağaralar insan girişine ve turizme açık olmaları bakımından çeşitli sınıflandırmalara tabii tutulmaktadır (Albayrak, 2013, 167-169).

Birinci grup mağaralar: İnsanların girmesi için de turizm faaliyetleri için de tamamen kapalı olan mağaralardır. Ancak özel izinlerle araştırmacılar girebilir.

İkinci grup mağaralar: İnsan girişine kısmen açık olan, turizm amaçlı kullanılmayan mağaralardır. Araştırma ve eğitim amacı ile mağaralara girilebilmektedir.

Üçüncü grup mağaralar: Turizme açılmış olan mağaralardır. İlgili yönetimler tarafından ışıklandırılması, yürüyüş yolları yapılmıştır. Mağara dışında ise turistler için tesisler kurulmuştur. Ziyaretçiler rehberle gezmek durumundadırlar.

Dördüncü grup mağaralar: bilimsel araştırması yapılmamış, sadece yöre insanının bildiği mağaralardır. İlgili dernek ve kulüpler vasıtası ile keşfedilmeyi beklemektedir.

Doğal mağaralar 400 yıldan fazla bir süre önce turizme açılmaya başlanmıştır ve şu anda dünyanın hemen hemen tüm ülkeleri en az bir, çoğu zaman düzinelere gösteri mağarasına ev sahipliği yapmaktadır. Dünyada 50.000'den fazla ziyaretçiye sahip yaklaşık 500 büyük gösteri mağarası bulunmaktadır ve 250 milyondan fazla ziyaretçi bu mağaraları ziyaret etmek için yılda bir kez bilet parası ödemektedir. Gösteri mağarasının varlığıyla ilgili tüm faaliyetler (ulaşım, konaklama vb.) dikkate alınır, yaklaşık 100 milyon insan, gelirlerini doğrudan veya dolaylı olarak gösteri mağaralarından almaktadır. Bu rakamlar, jeoparklardaki yüzeysel ve derin karstlar dikkate alınarak en az iki katına çıkarılabilir (Rindam, 2014, 9).

Araştırma çalışmalarının 1987 yılında başladığı, 1995 yılında ise ışıklandırma sistemlerinin kurulduğu ve yürüme yollarının yapılarak turizme açıldığı (www.tokat.gov.tr) bu çalışmanın da konusu olan Ballica mağarası, üçüncü grup mağara sınıfında yer almaktadır. Turizme açık olan mağara her yıl binlerce turist ağırlamaktadır.

2.2. Ballica Mağarası Tabiat Parkı

Tokat İli'ne 37 km mesafede olan Ballica Mağarası, Pazar İlçe merkezine 8 km mesafededir. Ana turizm hatlarına yakın olmamasına karşın benzerlerine kıyasla fazla sayıda ziyaretçi ağırlamaktadır. Bunun temel sebebi ise zengin sarkıt ve dikitleri ile soğan şeklindeki sarkıtlarıdır. Jeomorfolojik açıdan zengin oluşu ulusal ve uluslararası basında ilgi uyandırmıştır. 94 metre yüksekliği 680 metre boyu olan mağaranın henüz ziyarete açılmamış olan kısmı açılan kısımdan çok daha büyüktür. Yaz kış mağara içi sıcaklık 18°-19°'dir. Mutlak nem oranı %40-80 arasındadır. Mağara içi oksijen oranı %18-21 arasındadır. Mağara iki yönlü gelişmiştir. Birinci galeri diye adlandırılan kısımda genel sarkıt, sütun, dikit, damlalık, pırasa biçimli, sancak, makarna biçimli, sarkıtlar ve akma yapılar, mağara incileri ve havuzlar bulunur. İkinci galeride ise Ballica Mağarasının benzerlerinden farkını ortaya koyan dikitsiz ve soğan biçimli sarkıtlar bulunmaktadır. Galeriler salonlara ayrılmıştır (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013, 30-50):

Birinci Galeri: Havuzlu Salon, Büyük Damlatışlar Salonu, Çamurlu Salon, Fosil Salon, Yarasalı Salon'dan oluşmaktadır.

İkinci Galeri: Çöküntü Salon, Sütunlar Salonu, Mantarlı Salon, Yeni Salondan oluşmaktadır.

Mağarayı ziyaret edenler oluşumları birçok farklı cisme benzetmiş ve isimlendirmişlerdir. Mağara ikinci derece doğal sit alanıdır. Yapısının bozulmadan gelecek nesillere aktarılabilmesi amacıyla 2007 yılında Tabiat Parkı olarak ilan edilerek Korunan Alanlar arasına alınmıştır (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013, 48).

Ballica Mağarası ayrıca küçük yarasalara da ev sahipliği yapmaktadır (Yeşil vd., 2008, 247). Bu yönüyle de ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Bir diğer önemli yönü ise sağlık yönüdür. Bol oksijenli olması sebebiyle koah, astım, bronşit gibi nefes güçlüğü çekilen hastalık sahipleri mağaranın iyileştirici yönü olduğunu düşünmektedirler. Gelen hastalar belirli gün boyunca her gün mağarayı ziyaret edip içeride birkaç saat kalarak kendilerine tedavi uygulamaktadırlar. Mağara bu yönüyle de yerel basında zaman zaman yer bulmaktadır. Bu doğrultuda mağaranın sadece maceracı, araştırmacı, spor amaçlı, kırsal turizm ilgilileri, doğa turizmi meraklıları, ekoturizmciler tarafından değil, aynı zamanda sağlık turizmi alıcıları tarafından da dikkat çekici olduğu söylenebilmektedir.

Şekil 1: Ballica Mağarası İçinden Görünüm (Orijinal Fotoğraf)

2.3. Zihin Haritalama

Zihin haritalama, fikirleri üretmek, görselleştirmek, yapılandırmak ve sınıflandırmak için ve çalışma, organizasyon, problem çözme ve karar vermede yardımcı olarak kullanılır. Öğeler, kavramların önemine göre sezgisel olarak düzenlenir ve gruplar, dallar veya alanlar halinde düzenlenir

(Wickramasinghe vd., 2011, 30). Zihin haritası oluşturulurken ilk olarak zihin haritasının merkezine ana çalışma konusunu temsil eden bir görüntü çizilir. Bu merkezi görüntünün devamı, mümkün olduğunca bir görüntünün eşlik ettiği, konu alt başlıklarını temsil eden anahtar sözcükleri içeren birkaç ana daldır. Her bir alt başlığın altında yer alan önemli ayrıntı, alt başlıklardan çıkıntı yapan daha küçük dallara yazılır ve bu bilgilerle bağlantılı daha ayrıntılı bilgiler bulunur. Bu süreçten geçerek, başlangıçta metnin bölümlerinde yer alan bilgiler hiyerarşik olarak organize edilir, en genel bilgiler zihin haritasının merkezinde sunulur ve artan ayrıntılar aşırı uçlarda sunulur (Farrand vd., 2002, 426).

Buzan ve Buzan (2000), zihin haritalamayı aşağıdaki adımlardan oluşturmaktadırlar (Davies, 2011, 281)

1. En az üç renk kullanarak ortaya bir resim veya konu yerleştirin.
2. Zihin haritanızda resimler, semboller, kodlar ve boyutları kullanın.
3. Anahtar kelimeleri seçin ve büyük veya küçük harfleri kullanarak yazdırın.
4. Her kelime/resim tek başına ve kendi satırında oturuyor.
5. Merkez görüntüden başlayarak hatları bağlayın. Merkez çizgiler daha kalın, organik ve akıcıdır, merkezden dışarı doğru yayıldıkça inceler.
6. Satırları kelime/resim ile aynı uzunlukta yapın.
7. Zihin haritasının tamamında renkleri - kendi kodunuz- kullanın.
8. Kendi kişisel zihin haritalama tarzınızı geliştirin.
9. Zihin haritanızda vurgu kullanın ve çağrışımları gösterin.
10. Dallarınızı kucaklamak için radyal hiyerarşi, sayısal sıralama veya ana hatları kullanarak zihin haritasını net tutun.

Beynin sahip olduğu işlevleri ortaya çıkarabilmek açısından zihin haritalama önemlidir. Beynimizde yer alan fakat farkında olmadığımız fikirler zihin haritalama ile ortaya çıkarılabilir. Günlük yaşamdaki birçok alanda zihin haritalama kullanılarak özellikle öğrenme, hatırlama konularında fayda sağlanabilmektedir.

Balıca Mağarası bulunduğu yer itibari ile henüz çok kirletilmemiş olan, mağara, termal kaynaklar, göl, yaban hayat gibi alternatif turizm imkânları olan Tokat ilinde yer almaktadır. Dünyanın en büyük mağaralarından biri olup Türkiye'nin de 28 jeolojik miras alanı içindedir (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2013, 46). Bu doğrultuda bölgenin turizm açısından geliştirilebilir olduğu, Balıca Mağarasının da bu gelişime büyük katkı sağlayabileceğine inanılmaktadır. Bu çalışmanın literatürdeki benzer çalışmalardan farklı olarak Balıca Mağarasını ziyaret edenlerin zihin haritalarını çıkararak potansiyel ziyaretçilere ve yerel yönetimlere rehberlik etme niteliği taşıyacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Çalışmanın amacı; Türkiye'nin önemli jeolojik merkezlerinden biri olan Balıca Mağarasına gelmek isteyen potansiyel ziyaretçiler için farklı bir bakış açısı ile bölgeye daha gitmeden zihinlerinde bir harita çıkarmaktır. Mağara hakkında tüm yorumlar ortaya çıkarılacak, analiz edilecek ve "Balıca Mağarası ziyaret edilmeli mi?" sorusunun zihinlerde görsel olarak çözümlenmesi sağlanacaktır. Genel amaç tüm unsurların bir arada olduğu büyük resmin görülmesidir.

Bu doğrultuda daha önceden toplanan verilerin açıklanmasına yardımcı olacak ilişki ve kavramları elde etme imkânı sağladığı için (Karataş, 2015, 74), nitel araştırma yöntemlerinden bir tanesi olan içerik analizi metodu tercih edilmiştir. Bu analiz yöntemi, cümlelerden veya anlamlı başka verilerden, geçerli çıkarımlar yapabilmek için farklı kategorilere kodlanan içeriklerin yerleştirilmesi yöntemiyle kullanılan bir araştırma şeklidir (Krippendorff, 2004, 18). Çalışma verileri popüler bir seyahat platformu olarak kabul edilen "www.tripadvisor.com" sitesinden alınmıştır. Bu sitede seyahat edenlerin gittikleri yerlere ait yapmış oldukları yorumlar okunabilmektedir. Çalışma kapsamında seçilen konum olan "Balıca Mağarası" ile ilgili, web sitesinde Temmuz 2014 ile Ağustos 2020 arasında 195 elektronik yorum bulunmakta olup bu yorumların 180'i Türkçe, 13'ü İngilizce ve 2'si Almanca dilindedir. Elektronik yorumların tamamı Word ortamına alınarak, yazım hataları düzeltilmiştir. İngilizce ve Almanca olarak yapılan yorumlar da Türkçe'ye çevrilerek düzenleme işlemleri yapılmış ve 195 farklı elektronik yorum içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılacak nitel verilerin analizi kapsamında "MAXQDA 2018" programından yararlanılmıştır. Programda Word ortamına alınan tüm yorumlar öncelikli olarak alt kodlar ile kodlanmış, sonrasında kategoriler haline dönüştürülerek anlamlı kod kümeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan tüm kodlar ilgi ve bağlantılarına göre sınıflandırılarak; birçok kişinin aşına olduğu etkili bir yaratıcı düşünme aracı olan 'beyin fırtınası' veya bir 'örümcek diyagramı' olarak adlandırılabilen "zihin haritalama" yöntemiyle bir araya getirilmiştir. Bu yöntem için AYO 3.37.3 isimli fikir haritalama işlemleri yapılabilen programdan faydalanılmıştır.

4. BULGULAR

Çalışmada ana tema "Ballica mağarasına gidilmeli mi?" sorusudur. Bunun nedenlerini üst ve alt sınıflara ayırarak farklı birçok unsur kodlanmış, bu kodlar ziyaret edecek kişiler için anlamlandırılmıştır.

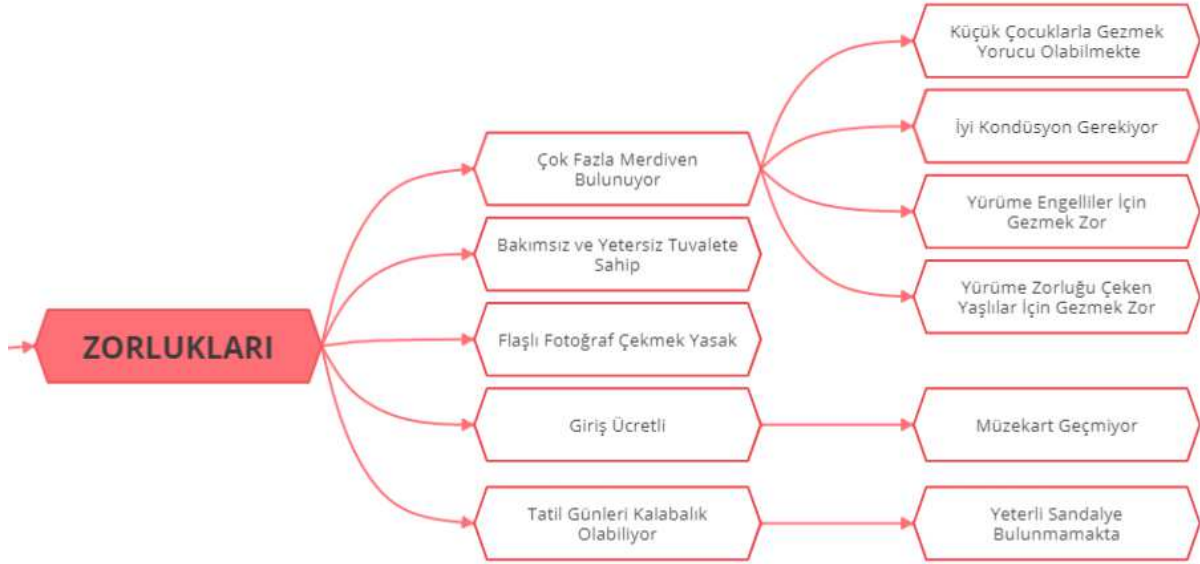
Tablo 1: Araştırma Kapsamında Belirlenen Kodlar ve Dağılımları

Kodlanan Renk	Kod Adı	Kod Sayısı	Kodun Yüzdesi %
ZORLUKLARI			
●	Çok Fazla Merdiven Bulunuyor	36	9,21
●	Küçük Çocuklarla Gezmek Yorucu Olabilmekte	12	3,07
●	İyi Kondüsyon Gerekliyor	2	0,51
●	Yürüme Engelliler İçin Gezmek Zor	2	0,51
●	Yürüme Zorluğu Çeken Yaşlılar İçin Gezmek Zor	2	0,51
●	Flaşlı Fotoğraf Çekmek Yasak	13	3,32
●	Bakımsız ve Yetersiz Tuvalete Sahip	8	2,05
●	Giriş Ücretli	3	0,77
●	Müzekart Geçmiyor	5	1,28
●	Tatil Günleri Kalabalık Olabiliyor	2	0,51
●	Yeterli Sandalye Bulunmamakta	5	1,28
SAĞLIK YÖNÜ			
●	Bol Oksijenli	16	4,09
●	Tedavi Amaçlı Ziyaret Ediliyor	8	2,05
●	Astım Hastalarına İyi Geliyor	33	8,44
●	Koah Hastalarına İyi Geliyor	7	1,79
RAHATLIKLARI			
●	Rehber Eşliğinde Gezi	34	8,70
●	Temiz Bir Ortam	13	3,32
●	Tokat'a Yakın Bir Konum	5	1,28
●	Güvenli Yürüyüş Parkuruna Sahip	1	0,26
●	Işıklandırma Sistemi Başarılı	8	2,05
●	Güvenlik için Baret Bulunuyor	5	1,28
●	İçerisi Serin	3	0,77
●	Hediyelik Eşya Satan Yer Bulunmakta	2	0,51
TURİSTİK ÇEKİCİLİKLERİ			
●	Doğa Harikası	74	18,93
●	Mükemmel Bir Manzaraya Sahip	18	4,60
●	Sarkıt ve Dikilitlere Sahip	42	10,74
●	Dik ve Derin Bir Mağara	9	2,30
●	Karstik Yapı	1	0,26
●	Çevresinde Piknik Yerleri Bulunuyor	3	0,77
●	Yakınında Şelale Bulunuyor	7	1,79

Yarasalar Var	12	3,07
TOPLAM	391	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere tüm elektronik yorumlar zorlukları, rahatlıkları, sağlık yönü ve turistik çekicilikleri olarak başlıca 4 kategoriye ayrılmış, tüm bu kategoriler 31 farklı kodla kodlanmış toplam 391 kod analiz edilmiştir. Her bir kodun frekansı da tabloda yer almaktadır. Tabloda yer alan bölümler için aşağıda ayrı ayrı diyagramlar çizilmiştir.

Şekil 2: “Ballica Mağarası’na gidilmeli mi?” Sorusunun “Zorlukları” Bölümünün Hiyerarşik Kodlanmış Diyagramı

Şekil 2’de “Zorlukları” olarak kategorileştirilen bölüm görülmektedir. Buna göre mağarada çok fazla merdiven bulunması en çok kod sayısına sahip durumdur. Bu durum bir zorluk olarak değerlendirilmiş buna bağlı olarak alt kodlar olan küçük çocuklarla gezmenin yorucu olabileceği, iyi bir kondüsyon gerekeceği, yürüme engelliler için gezmenin zor olacağı ve yürüme zorluğu çeken yaşlılar için gezmenin zor olacağı almış oldukları kod sayısına göre sıralanmıştır. Diğer başlıca zorluklar ise flaşlı fotoğraf çekmenin yasak olması, bakımsız ve yetersiz tuvalete sahip olması ve girişin ücretli olmasıdır. Ücretli girişler olması ile birlikte aynı zamanda mağarada müze kart sistemi de bulunmamaktadır. Tatil günleri kalabalık olabilmesi en az değinilen zorluk olarak görülmüş bu kapsamda da yeterli sandalye bulunmadığı kodların analizinden elde edilmiştir.

Şekil 3: “Ballica Mağarası’na gidilmeli mi?” Sorusunun “Sağlık Yönü” Bölümünün Hiyerarşik Kodlanmış Diyagramı

Şekil 3 “Sağlık yönü” olarak kategorileştirilen bölümü anlatmaktadır. Mağarada bol oksijen olduğu söylenmiştir. Bu durum dışında mağaranın, tedavi amaçlı ziyaret edildiği ve öncelikli olarak da astım

hastalarına sonrasında da koah hastalarına iyi geldiği yapılan analiz sonuçlarından çıkartılmıştır.

Şekil 4: "Ballica Mağarası'na gidilmeli mi?" Sorusunun "Rahatlıkları" Bölümünün Hiyerarşik Kodlanmış Diyagramı

Şekil 4'e göre mağaranın "rahatlıkları" olarak kategorileştirilen bölüm incelendiğinde en çok kodlanan durumlar sırasıyla; mağarada rehber eşliğinde bir gezinin yapılabilmesi, mağaranın temiz bir ortam olması, Tokat'a yakın bir konumda bulunması ve güvenli yürüyüş parkuruna sahip olması gelmektedir. Güvenli yürüyüş parkuru detaylandırıldığında en çok kodu ışıklandırma sistemi başarılı olması sonrasında ise güvenlik için baret bulunuyor olması yer almaktadır. Rahatlık kategorisinde en az kodla kodlanan kodlar ise mağaranın içinin serin olması ve hediyelik eşya satan bir yerin bulunmasıdır.

Şekil 5: "Ballica Mağarası'na gidilmeli mi? Sorusunun "Turistik Çekicilikleri" Bölümünün Hiyerarşik Kodlanmış Diyagramı

Şekil 5 incelendiğinde, Ballica Mağarası'nın yer aldığı konumun "turistik çekicilikleri" olarak kategorileştirilen bölümde en çok kodu alanın mağaranın bir doğa harikası olduğu görülmektedir. Sonrasında mükemmel bir manzaraya sahip olması gelmekte olup bu kodun bağlantılı alt kodları kod sayısı sırasıyla; sarkıt ve dikilere sahip olması, dik ve derin bir mağaraya sahip olması ve mağaranın karstik bir yapısının olmasıdır. Mağaranın çevresinde piknik yerleri bulunması, yakınında şelale olması ve mağara içerisinde yarasaların bulunması mağaranın sahip olduğu ve ziyaret etmek isteyenler için cazip gelebilecek nedenlerdir.

Yapılan kelime analizi sonrası oluşturulan kategori ve kodlarla Şekil 2, Şekil 3 ve Şekil 4 ve Şekil 5'te bulunan bölümlerin hiyerarşik diyagramları gösterilmiştir. Oluşturulacak model için Buzan ve Buzan (2000), ın belirtmiş olduğu süreç uygulanmış olup, merkezinde görseliyle birlikte "Ballica mağarasına gidilmeli mi?" konusuna sahip bir şekilde süreç başlamıştır. Dört farklı renkten oluşan kollar rahatlıkları, zorlukları, turistik çekicilikleri ve sağlık yönü olarak ayrılmıştır. Bu başlıca kategoriler ise kod sayıları fazla olanlar üstte olacak şekilde kalın çizgilerden ince çizgilere doğru incelenerek görselleştirilmesi yapılmıştır. Bu modelleme tamamen kişisel bir tarzda hazırlanarak, vurgular ve çağrışımlar ana hatlarda net bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır.

Şekil 6: "Balıca Mağarası'na gidilmeli mi?" Sorusunun Zihin Haritası Modeli

Şekil 6, yukarıdaki bölümlerde anlatılan dört kategorinin birleşmesi ile oluşmuştur. Görünümü beynin sinir uçlarını andırmaktadır. Şeklin merkezinde Balıca Mağarası yer almaktadır. Şekle göre en çok yorum alan koddan en aza doğru gidildikçe sinir uçları incelmektedir. Her bir kategori farklı renklendirilmiş ve kendi içinde alt boyutlardan oluşmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın literatürdeki içerik analizi ve zihin haritalama çalışmalarından bir farkı bulunmaktadır. Zihin haritalama yönteminde haritası çıkarılacak kişilerin eline kalem kâğıt verilerek şekiller ve kodlar üzerinden ana ve alt boyutlarla harita çıkarması istenirken, bu çalışmada farklı bir yol izlenmiştir. Bu yola göre kişilerle doğrudan bağlantı kurulmamış, daha önceden gezileri sonrası seyahat sitesine bıraktıkları elektronik yorumlar içerik analizi ile kodlanarak analiz edilmiştir. Ortaya çıkan tüm kodlar gruplandırılarak fikirler irdelenmiştir. Son olarak ise gelecekte Balıca Mağarası'na gidecek kişiler için bir ortak bir zihin haritası modeli çizilmeye çalışılmıştır.

İyi yapılandırılmış ve düzenli içeriğine rağmen, bazen bir zihin haritası kafa karıştırıcı görünebilir. Zihin haritaları çok bireysel grafik temsillerdir. Farklı insanların aynı konuyla ilgili farklı ilişkileri olduğundan, farklı zihin haritaları da çizerler. Bir zihin haritasında temsil edilen ilişkilerin doğru kavrayışı, kullanılan anahtar kelimelere doğru çağrışımları sağlar. Bir zihin haritasında her ana dal, alt dalları ile karmaşık bir bütün oluşturur (Brinkmann, 2003, 41). Bu durum zihin haritası yönteminin sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu eksikliğe rağmen zihin haritalama yaparak ortaya çıkan çizim Balıca Mağarasını ziyaret etmeyi düşünen diğer insanlar için bir yol gösterici araç olabilir.

Çalışma son yıllarda popüleritesi artan mağara turizmini konu aldığı için önem arz etmektedir. Literatür incelendiğinde mağaralarla ilgili pek çok çalışmanın olduğu ancak sürdürülebilir turizm, turist beklentileri, motivasyonları konusunda yeterince çalışmanın bulunmadığı düşünülmektedir. Çalışma kırsal kalkınmaya katkı sağlamayı da amaçlamaktadır ve bu anlamda mağaraları bir kalkınma kaynağı olarak nitelendirmektedir. Okonkwo vd. (2017) de çalışmalarında mağaraların turizm amaçlı geliştirilirse, iş fırsatları yaratacağını, ev sahibi topluluğun yaşam standardını iyileştireceğini ve ekonomik malların ele geçirileceği yollar ve altyapısal gelişimin yaratacağını savunmuşlardır. Akca vd. (2016) çalışmalarında Balıca Mağarası ziyaretçilerinden 598 kişiye anket çalışması yapmış ve günübirlik ziyaretçilerin mağara turizmine yaptıkları harcamaların belirleyicilerini, ziyaretçilerin sosyo-ekonomik özelliklerini ve Balıca Mağarası'na yönelik tutumlarını ölçmüşlerdir. Çalışmalarında son yıllarda mağara turizminin kırsal kalkınma uzmanları, yerel yöneticiler ve akademisyenlerin dikkatini çektiğini söylemişlerdir. Ancak onlar

da literatürdeki çalışmaların genellikle mağara oluşumları ile ilgili olduğunu, turizm açısından çalışmaların yetersiz olduğunu vurgulamışlardır.

Balıca mağarası diğer mağaralara göre sahip olduğu farklı sarkıtlarla nam yapsa da sağlık turizmi alanındaki işlevi desteklenmelidir. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 de sağlık turizmini desteklemektedir. Bu anlamda bölge yetkililerinin yapmış olduğu bazı projeler bulunmaktadır. Tokat İli Kültür ve Turizm Eylem Planı'na (2018) göre Balıca Mağarası'nı da kapsayan 2018-2020 dönemi için yerleşim yeri rekreasyon projeleri bulunmaktadır. Bilhassa mağarayı ziyaret eden astım hastalarının talepleri doğrultusunda bölgede konaklama ihtiyacının giderilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Mağaranın cazibe merkezi olabilmesi amacı ile 2018 yılı içinde mağara içinde kamera sisteminin kurulması planlanmıştır. Bu sayede hem mağara içindeki doğal yaşam izlenebilecek hem de güvenlik sağlanabilecektir. Ayrıca seyir terası, çadırli kamp alanı, destek birimler, tanıtım merkezi ve mağara dışının çevre düzenlemesinin yapılması konuları da proje kapsamına alınmıştır. Sağlık turizmi kapsamında bölgede yer alan Reşadiye ve Sulusaray kaplıcaları ile birlikte Balıca Mağarası'nın da Sağlık Bakanlığı'ndan sertifika alabilmesi yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Çalışmalar tamamlandığında mağaranın bulunduğu bölgenin önemli bir sağlık turizmi bölgesi olacağı ve yurt içi ve yurtdışından çok sayıda turistini ziyaret edeceği tahmin edilmektedir.

Önemli bir konu da sağlık turizmi alıcılarının çoğunlukla yaşlılardan oluşmasıdır. Mağaralarda ise çok sayıda dik merdiven olması yaşlılar açısından yürüme sıkıntısı oluşturabilmektedir. Analiz neticesinde de bu sorunun birçok ziyaretçi tarafından dile getirildiği görülmüştür. Ayrıca çocukları ile gezenlerin de bu zorluğu yaşadıkları tespit edilmiştir. Mağaraların doğal yapılarına zarar vermeden merdiven oluşumları yerine tekerlekli sandalye ve bebek arabaları gibi araçlar için de uygun yollar inşa edilebilir. Ayrıca yorulan ziyaretçiler için özellikle Balıca Mağarası gibi büyük mağaralarda mağara içinde daha fazla dinlenme alanı oluşturulabilir.

Bahsi fazla geçmese de Balıca Mağarası'nda yaşayan yarasalar da doğa ve hayvan severler için ve kuş gözlemcileri için ilgi çekicidir. Mağaranın tanıtımında bu konuya ağırlık verilebilir.

Çalışmada Balıca Mağarası'nın temiz bir çevreye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Külekçi ve Sezen (2018) swot analizi ile henüz turizme açılmamış olan Erzurum İli Elmalı Mağarası incelemişler ve bölgenin mağara turizmi potansiyelini ortaya koymaya çalışmışlardır. Elde ettikleri bulgularda mağaranın bozulmamış bir doğaya sahip olmasını güçlü bir yön olarak nitelendirmişlerdir. İki çalışmadan da ortaya çıkarılacak sonuç hem henüz turistlere hizmet etmeye başlamamış, hem de başlamış olan mağaralarda temiz ve bozulmamış çevrenin dikkat çektiğidir. Elbette ki her doğal turizm kaynağında olduğu gibi mağaralarda zaman içerisinde yıpranmalar meydana gelebilecektir. Bu yıpranmaları en az seviyeye çekmek için gerekli koruma ve yaşatma tedbirlerinin sıkı sıkıya uygulanması gerekmektedir.

Balıca Mağarasının yakınında şelale bulunduğu bulgular sonucunda ortaya çıkan diğer bir ifadedir. Ancak şelale etrafında dinlenme ve piknik alanı yetersizdir. İlçeden 8 km, merkezden 37 km, hatta il dışından gelecek ziyaretçiler de düşünüldüğünde dinlenmek, yemek yemek, piknik yapmak için daha geniş açık alanlara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Balıca Mağarası Milli Parkının sahip olduğu doğal manzara da fotoğraf sanatçılarının ilgisini çekecek türdendir. Fotoğrafçılara hem mağara içinde hem mağara dışında özgün fotoğraflar çekme ve sergileme imkânı sağlanabilir.

Bulgulara göre mağara civarında hediyelik eşya dükkanları yeterli görülse de tuvalet yeterli ve temiz görülmemiştir. Bu zaruri ihtiyaç konusunda daha fazla titizlik gösterilebilir.

Kodlardan ortaya çıkan bir diğer zorluk noktası da girişin ücretli olması ve müzekartın geçmemesidir. Müzekart konusunda yetkililer ile müzakerelerde bulunabilir. Başarılı öğrenciler için ilave indirimler uygulanabilir. Tedavi amaçlı gelenler için çok sık mağarayı ziyaret etmeleri gerektiğinden tedavi paketleri oluşturulup uygun fiyatlı paketler sunulabilir.

Ortaya çıkan zihin haritası, seyahatlerini planlamak isteyen turistlere Balıca Mağarası'nı gezmenin zorlukları, rahatlıkları, turistik çekicilikleri ve sağlık yönü hakkında fikir verebilecektir. Zihin haritası gelecekteki ziyaretçilerin plan yaparken daha kolay karar verebilmeleri için yardımcı bir araç olarak düşünülebilir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, Aslı (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Brinkmann, Astrid (2003). Graphical knowledge display-mind mapping and concept mapping as efficient tools in mathematics education. *Mathematics Education Review*, 16(4), 35-48.
- Davies, Martin (2011). Concept mapping, mind mapping and argument mapping: what are the differences and do they matter?. *Higher education*, 62(3), 279-301.

- Farrand, Paul, Hussain, Fearzana, ve Hennessy, Enid (2002). The efficacy of themind map'sstudy technique. *Medical education*, 36(5), 426-431.
- Karataş, Zeki (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Krippendorff, Klaus (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology*. (2. Baskı), Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2018). *Tokat İli Kültür ve Turizm Eylem Planı 2018-2023*. Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı.
- Nazik, Lütfi, ve Bayarı, Serdar (2018). Mağara Zengini Ülke: Türkiye. *Mavi Gezegen*, 24, 7-19.
- Okonkwo, Emeka E, Afoma, Ezekaka, ve Martha, Igwemadu (2017). Cave tourism and its implications to tourism development in Nigeria: a case study of Agu-Owuru cave in Ezeagu. *Int. J. Res. Tour. Hosp*, 3, 16-24.
- Rindam, Main (2014). Cave tourism: The potential of asar cave as a natural tourism asset at Lenggong Valley, Perak. *4th International Conference on Tourism Research (4ICTR)*, University Sains Malaysia. ss: 9.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2013). *Tokat İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023*. Tokat: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.
- tokat.ktb.gov.tr (2019). *Ballica Mağarası UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine Alındı*. <https://tokat.ktb.gov.tr/TR-234846/ballica-magarasi-unesco-dunya-mirasi-gecici-listesine-a-.html>>Erişim Tarihi: 02.08.2020
- Wickramasinghe, Amila, Widanapathirana, Nimali, Kuruppu, Osuka, Liyanage, Isurujith, ve Karunathilake, IMK (2011). Effectiveness of mind maps as a learning tool for medical students. *South East Asian Journal of Medical Education* (Inaugural issue), 30-32.
- www.mta.gov.tr (2020). *Türkiye Karst ve Mağara Envanteri*. <https://www.mta.gov.tr/v3.0/arastirmalar/magara-envanteri>>Erişim Tarihi: 02.09.2020
- www.tokat.gov.tr. Ballica Mağarası. <http://www.tokat.gov.tr/ballica-magarasi>>Erişim Tarihi: 15.08.2020
- www.tokat.gov.tr (2019). *UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine 2019 yılında Türkiye'den Giren Tek Miras Alanı Oldu*. <http://www.tokat.gov.tr/ballica-magarasi-unesco-dunya-mirasi-gecici-listesine-2019-yilinda-turkiyeden-giren-tek-miras-alani-oldu>>Erişim Tarihi: 12.08.2020
- Yeşil, Pervin, Yeşil, Murat, ve Yılmaz, Hasan (2008). Jeolojik miras alanlarının alternatif turizm kapsamında değerlendirilmesi: Ballica Mağarası örneği. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 39(2), 241-248.